

Στην υπόθεση Κίτσος κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα), που συνεδρίασε ως Επιτροπή η οποία συστάθηκε από τους:

Κρζύςζτοφ Βόζτυτσζεκ (Krzysztof Wojtyczek), Πρόεδρο,

Έρικ Βέννερστρομ (Erik Wennerstrom),

Ιωάννη Κτιστάκη, δικαστές,

και την Λιβ Τίγκερστεντ (Liv Tigerstedt), Αναπληρώτρια Γραμματέα του Τμήματος,

Έχοντας υπόψη:

την προσφυγή (αρ. 21793/14) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας η οποία κατατέθηκε στο Δικαστήριο σύμφωνα με το Άρθρο 34 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») στις 14 Μαρτίου 2014 από Έλληνα υπήκοο, τον κ. Δημήτριο Κίτσο, ο οποίος γεννήθηκε το 1943 και διαμένει στην Κέρκυρα («ο προσφεύγων»), που εκπροσωπήθηκε από τον κο. Β. Χιρδάρη, δικηγόρο Αθηνών ·

την απόφαση κοινοποίησης της καταγγελίας που αφορά την ελευθερία έκφρασης το προσφεύγοντα κατά της Ελληνικής Κυβέρνησης («η Κυβέρνηση»), που εκπροσωπείται από την πληρεξούσιο κα Ο.Πατσοπούλου, Νομική Σύμβουλο στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και να κηρύξει το υπόλοιπο της αίτησης απαράδεκτο·

τις παρατηρήσεις των μερών ·

Αφού συσκέφθηκε κατ' ιδίαν τις 30 Αυγούστου 2022,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ημερομηνία αυτή:

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

1. Η προσφυγή αφορά στην ποινική καταδίκη του προσφεύγοντα για δυσφήμιση δύο ατόμων που εκτελούσαν τα καθήκοντά τους ως κηδεμόνες ενός ενήλικα.

2. Στις 13 Δεκεμβρίου 2005 ο προσφεύγων εμφανίστηκε στην εθνική τηλεόραση και προέβη σε ισχυρισμούς κατά του Θ.Γ., κηδεμόνα του Β.Π. και του Μ.Β., μέλους του συμβουλίου περί κηδεμονίας του Β.Π. («οι κηδεμόνες»). Συγκεκριμένα, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι τα δύο εν λόγω άτομα είχαν καταφέρει να θέσουν τον Β.Π. υπό κηδεμονία, εφαρμόζοντας κατά τον τρόπο αυτό ένα «διαβολικό σχέδιο»,

έχοντας προκαλέσει την εξαφάνιση του Β.Π.» και – «χορηγώντας ψυχοδραστική φαρμακευτική αγωγή σε αυτόν και ασκώντας ψυχολογική βία στον» Β.Π. – είχαν οργανώσει την μεταβίβαση μέρους της περιουσίας του τελευταίου προς τον Μ.Β. έναντι ευτελούς αξίας· τους αποκάλεσε επίσης «απατεώνες».

3. Το 2007 τόσο ο Θ.Γ. όσο και ο Β.Μ. απαλλάχθηκαν από τα καθήκοντά τους ως κηδεμόνα και μέλους του συμβουλίου κηδεμονίας αντίστοιχα λόγω πράξεων και παραλείψεων που δεν ήταν προς το συμφέρον του Β.Π., καθώς είχαν ανταλλάξει μέρος της ακίνητης περιουσίας του Β.Π. για ένα τμήμα ιδιοκτησίας που ανήκε στον Μ.Β. αξίας μικρότερης από το ήμισυ της αξίας τους. Στην ποινική διαδικασία που ακολούθησε και που ολοκληρώθηκε το 2010 αυτοί καταδικάστηκαν για υπεξαίρεση σε σχέση με τις ανωτέρω αναφερόμενες ενέργειες.

4. Κατόπιν καταγγελίας από τους Θ.Γ. και Μ.Β., ο προσφεύγων καταδικάστηκε το 2012 σε πρώτο βαθμό για συκοφαντική δυσφήμιση λόγω των δηλώσεών του στην εθνική τηλεόραση και έλαβε ποινή φυλάκισης εννέα μηνών με αναστολή. Έπειτα από έφεση του προσφεύγοντα, το 2013 του επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης επτά μηνών με αναστολή για απλή δυσφήμιση. Το εφετείο έκρινε ότι οι δηλώσεις του προσφεύγοντα αναφορικά με την θέση του Β.Π. υπό κηδεμονία και την μεταβίβαση μέρους της περιουσίας του Μ.Β. έναντι ευτελούς αξίας ήταν πραγματικά περιστατικά και ότι οι υπόλοιπες δηλώσεις είτε ισοδυναμούσαν με είτε έμοιαζαν στενά με πραγματικές δηλώσεις οι οποίες επιπλέον ήταν ανακριβείς και είχαν βλάψει την υπόληψη των Θ.Γ. και Μ.Β. Το γεγονός ότι είχαν απαλλαχθεί από τα καθήκοντά τους ή ότι είχαν καταδικαστεί για υπεξαίρεση λόγω της ανταλλαγής της ακίνητης περιουσίας του Β.Π. δεν τους έκανε από μόνο του «απατεώνες». Ωστόσο, ο προσφεύγων δεν γνώριζε ότι οι δηλώσεις τους ήταν ανακριβείς, ώστε το εφετείο μετέτρεψε τις κατηγορίες από συκοφαντική δυσφήμιση σε απλή δυσφήμιση ενώ απέρριψε τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος ότι είχε πει αυτά τα πράγματα από έννομο συμφέρον.

5. Κατόπιν αίτησης αναίρεσης από τον προσφεύγοντα, ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του εφετείου. Έκρινε ότι το τελευταίο είχε συμπεριλάβει επαρκείς συλλογισμούς στην απόφασή του. Δεν υπήρχε κάτι αντιφατικό στην αποδοχή του εφετείου του γεγονότος ότι η ακίνητη περιουσία είχε μεταβιβαστεί σε χαμηλή τιμή, όπως αυτή διέφερε από το ευτελές ποσό στο οποίο αναφέρθηκε ο προσφεύγων. Ο Άρειος Πάγος απέρριψε επίσης το επιχείρημα του προσφεύγοντος ότι το εφετείο είχε λανθασμένα ερμηνεύσει το Άρθρο 362 του Ποινικού Κώδικα. Ο προσφεύγων ακόμα ισχυρίστηκε παραβίαση των δικαιωμάτων του σύμφωνα με το Άρθρο 10 αναφορικά με

την ακροαματική διαδικασία που θα καθιστούσε ολόκληρη την δικαστική διαδικασία άκυρη και ανυπόστατη. Ο Άρειος Πάγος το απέρριψε ως απαράδεκτο, με την αιτιολογία ότι οι λόγοι για ακύρωση εξαιτίας παραβίαση της Συνθήκης αφορούσαν στην ουσία και όχι στην ακροαματική διαδικασία όπως λανθασμένα ισχυρίστηκε ο προσφεύγων. Για τους λόγους αυτούς προσπαθούσε να αντιστρέψει την απόφαση του εφετείου η οποία είχε συμπεράνει ότι οι δηλώσεις ήταν ανακριβείς και συνεπώς είχε ξεπεράσει τα όρια της ελευθερίας έκφρασης. Σε κάθε περίπτωση, το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης δεν είχε παραβιαστεί.

6. Ο προσφεύγων διαμαρτυρήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι η ποινική καταδίκη του ισοδυναμούσε με παραβίαση του δικαιώματός του στην ελευθερία της έκφρασης το οποίο εγγυάται το Άρθρο 10 της Σύμβασης.

Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΕΡΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

A. Παραδεκτό

7. Η Κυβέρνηση κατέθεσε ότι ο προσφεύγων απέτυχε να εξαντλήσει τα εγχώρια ένδικα μέσα καθώς βασίστηκε στο Άρθρο 10 της Σύμβασης μόνο αναφορικά με την αναφορά του ότι η ακροαματική διαδικασία ήταν άκυρη και ανυπόστατη. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η ένσταση ακυρότητας του προσφεύγοντα όντως αφορούσε την ακροαματική διαδικασία και όχι την φερόμενη λανθασμένη ερμηνεία μιας νομικής διάταξης · ωστόσο, ο Άρειος Πάγος συμπέρανε ότι το δικαίωμα του προσφεύγοντα στην ελευθερία έκφρασης δεν είχε παραβιαστεί εξετάζοντας με αυτόν τον τρόπο τους σχετικούς λόγους (δείτε *Gafgen κατά Γερμανίας* [Τμ. Ευρείας Σύνθεσης], αρ. 22978/05, παρ.143, ΕΔΔΑ 2010). Η ένσταση πρέπει επομένως να απορριφθεί.

8. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η παρούσα καταγγελία δεν είναι προφανώς αβάσιμη στα πλαίσια ερμηνείας του Άρθρου 35 παρ.3α της Σύμβασης, ή απαράδεκτη για κάποιο άλλο λόγο. Επομένως πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Ουσία

9. Το Δικαστήριο σημειώνει από την αρχή ότι: η καταδίκη το προσφεύγοντα αντιστοιχούσε σε «παρέμβαση από δημόσια αρχή» στο δικαίωμά του στην ελευθερία

έκφρασης · η παρέμβαση προβλεπόταν από το Άρθρο 362 του Ποινικού Κώδικα και επεδίωκε τον έννομο στόχο της προστασίας της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων.

10. Οι γενικές αρχές εκτίμησης της αναγκαιότητας για παρέμβαση με την άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης έχουν πρόσφατα συνοψισθεί στην υπόθεση *Μπαλάσκας κατά Ελλάδας* (αρ. 73087/17, παρ.36-39, 5 Νοεμβρίου 2020).

11. Με την εφαρμογή αυτών των αρχών στις συνθήκες της προκείμενης υπόθεσης, το Δικαστήριο σημειώνει πρώτα ότι οι δηλώσεις του προσφεύγοντα ήταν ανάλογης φύσης που θα μπορούσαν να είχαν αμαυρώσει την υπόληψη των Θ.Γ. και Μ.Β. και ότι συνεπώς έφθασαν στο απαιτούμενο επίπεδο σοβαρότητας για να προσελκύσουν την προστασία που προβλέπει το Άρθρο 8 της Σύμβασης αναφορικά με αυτά. Τα εγχώρια δικαστήρια κατέταξαν τις υπό αμφισβήτηση δηλώσεις του προσφεύγοντα πως ισοδυναμούν ή ομοιάζουν στενά με έκθεση γεγονότων και τις έκρινε αναληθείς. Ωστόσο, δεν παρείχαν πειστικούς λόγους για αυτό το συμπέρασμα. Κατά τη άποψη του Δικαστηρίου, τα σχόλια του προσφεύγοντα περιέχουν έναν συνδυασμό έκθεσης γεγονότων, όπως έχει γίνει αποδεκτό από τα εγχώρια δικαστήρια και αξιολογικές κρίσεις που έχουν κάποια πραγματική βάση, στον βαθμό που αυτές υποστηρίχθηκαν από την ακόλουθη απαλλαγή των κηδεμόνων από τα καθήκοντά τους και την ποινική καταδίκη τους για υπεξαίρεση. Τα εγχώρια δικαστήρια απέρριψαν τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα σχετικά με την αντίστοιχη πραγματική βάση χωρίς να παρέχουν επαρκείς λόγους (δείτε *Ματάλας κατά Ελλάδας*, αρ. 1864/18, παρ.53, 25 Μαρτίου 2021). Απλώς εκτίμησαν εάν οι εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν στο επίσημο έγγραφο ήταν ικανές να προκαλέσουν ζημιά στα δικαιώματα προσωπικότητας και φήμης των εναγόντων χωρίς να αξιολογήσουν τον τρόπο με τον οποίο η ποινική καταδίκη των εναγόντων και η απαλλαγή τους από τα καθήκοντά τους ως κηδεμόνες είχε επηρεάσει τις κατηγορίες κατά του προσφεύγοντα.

12. Επιπλέον, τα εγχώρια δικαστήρια δεν έλαβαν υπόψη τους το πλαίσιο στο οποίο έγιναν οι δηλώσεις. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης, οι ισχυρισμοί υπό αμφισβήτηση δεν αφορούσαν απλά μία ιδιωτική διαμάχη αλλά έθιξαν θέματα δημοσίου ενδιαφέροντος (δείτε *Couderc και Hachette Filipacchi Associés κατά Γαλλίας* [Τμ. Ευρείας Σύθεσης], αρ. 40454/07, παρ.103, ΕΔΔΑ 2015 (αποσπάσματα)), όπως επίσης κατέδειξε το γεγονός ότι οι δηλώσεις έγιναν σε δημόσια τηλεόραση. Οι Θ.Γ. και Μ.Β. είχαν αναλάβει τα καθήκοντά τους ως κηδεμόνες διορισμένοι από δικαστήριο ενός ατόμου ο οποίος ήταν γνωστός στην Κέρκυρα και επομένως θα

μπορούσαν να αναμένουν έναν βαθμό δημόσιας παρακολούθησης αναφορικά με τον τρόπο που ενεργούσαν υπό την ιδιότητα αυτή. Τα εγχώρια δικαστήρια δεν εξέτασαν την συνέντευξη που έδωσε ο προσφεύγων ως σύνολο, αλλά μάλλον επικεντρώθηκαν στους χαρακτηρισμούς που χρησιμοποίησε, που αποσπάστηκαν από το περιεχόμενό τους. Επομένως, απέτυχαν να συμπεριλάβουν στην εκτίμησή τους παράγοντες αναφορικά με την συνεισφορά της συνέντευξης του προσφεύγοντα σε ένα θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος και με την παρακολούθηση που θα έπρεπε να αναμένουν οι κηδεμόνες σχετικά με τις ενέργειές τους. Αναφορικά με την ποινή που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα, δεν υπήρξαν εξαιρετικές περιστάσεις στην προκείμενη υπόθεση που να δικαιολογούν την επιβολή ποινής φυλάκισης (δείτε *Μπαλάσκας*, αναφέρθηκε ανωτέρω, παρ.61).

13. Τα ανωτέρω στοιχεία οδηγούν το Δικαστήριο στο συμπέρασμα πως οι λόγοι που προέβαλαν τα εγχώρια δικαστήρια για να δικαιολογήσουν την παρέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα στην ελευθερία της έκφρασης δεν ήταν «σχετικοί και επαρκείς» και ότι η άσκηση της ισορροπίας μεταξύ του δικαιώματός του στην ελευθερία έκφρασης και του δικαιώματος των εναγόντων για σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής δεν είχε πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα της Σύμβασης. Υπήρξε επομένως παραβίαση του Άρθρου 10 της Σύμβασης.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

14. Ο προσφεύγων αξίωσε 30,000 ευρώ αναφορικά με ηθική βλάβη και 1,500 ευρώ αναφορικά με έξοδα και δαπάνες που προέκυψαν στην διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ζητώντας το τελευταίο ποσό να κατατεθεί σε τραπεζικό λογαριασμό του δικηγόρου του.

15. Το Δικαστήριο επιδικάζει στον προσφεύγοντα το ποσό των 7,500 ευρώ αναφορικά με ηθική βλάβη, συν κάθε φόρο που μπορεί να επιβληθεί σε αυτόν.

16. Έχοντας υπόψη τα έγγραφα που είναι στην κατοχή του, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει 1,210 ευρώ για τα έξοδα και τις δαπάνες που προέκυψαν κατά τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου, συν οιονδήποτε φόρο που μπορεί να επιβαρύνει στον προσφεύγοντα. Ως προς το αίτημα το ποσό αυτό να κατατεθεί στον λογαριασμό του εκπροσώπου του, το Δικαστήριο συμφωνεί με την Κυβέρνηση ότι έχοντας υπόψη το Ν. 4714/2020 ο οποίος απλοποιεί την διαδικασία πληρωμής των

ποσών που επιδικάζονται από το Δικαστήριο, δεν υπάρχει καμία ανάγκη να συμπεριλάβει ανάλογη ένδειξη στο διατακτικό.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή αποδεκτή ·

2. *Κρίνει* πως υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 10 της Σύμβασης ·

3. *Κρίνει*

(α) ότι το εναγόμενο Κράτος θα πληρώσει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών, τα ακόλουθα ποσά:

(i) 7,500 ευρώ (επτά χιλιάδες πεντακόσια ευρώ), συν φόρους που θα επιβαρύνουν σχετικά με ηθική βλάβη ·

(ii) 1,210 ευρώ (χίλια διακόσια δέκα ευρώ), συν φόρους που θα επιβαρύνουν τον προσφεύγοντα, σχετικά με έξοδα και δαπάνες ·

(β) ότι από την λήξη των ανωτέρω αναφερόμενων τριών μηνών έως τον διακανονισμό, απλό επιτόκιο θα επιβαρύνει τα ανωτέρω ποσά σε τιμή ίση με το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κατά την προκαθορισμένη περίοδο συν τρεις ποσοστιαίες μονάδες ·

4. *Απορρίπτει* το υπόλοιπο της απαίτησης του προσφεύγοντα για δίκαιη ικανοποίηση.

Συντάχθηκε στην Αγγλική γλώσσα και ενημερώθηκε εγγράφως στις 22 Σεπτεμβρίου 2022 σύμφωνα με τον κανονισμό 77 παρ.2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

(χειρόγραφη υπογραφή)

Λιβ Τίγκερστεντ (Liv Tigerstedt)

Αναπληρώτρια Γραμματέας

(χειρόγραφη υπογραφή)

Κρζύςζτοφ Βόζνυτσζεκ (Krzysztof Wojtyczek)

Πρόεδρος